پەرلەمانی ئەیلولی ساڵی ٢٠٢١ی چینی لە ٦ی ئەیلولدا کۆبووەوە، ٩٣ یاسا پەسەند کران

هەمدەم شوکری لە بەرلین

پەرلەمانی چین لە ٦ی ئەیلولی ٢٠٢١دا کۆبوونەوەی ٣٠یەمی خۆی بەست و ٩٣ یاسا و ڕێکەوتنی جیاجیا پەسەند کران. ئەمە یەکەم جار بوو لە ماوەی ساڵێکدا کە پەرلەمان بە تەواوی کۆ بکرێتەوە، دوای ئەوەی کۆبوونەوەکانی ساڵی ڕابردوو بە شێوەی ئۆنلاین بەڕێوە چوون بە هۆی ڕەوشی تەندروستی و گواستنەوەی کۆمەڵایەتییەوە. بەپێی ئامارە فەرمییەکانی کۆمیتەی هەمیشەیی پەرلەمانی چین، ٨٧٪ی ئەندامەکان لە کۆبوونەوەکە بەشداریان کرد، کە ئەمەش ڕێژەیەکی بەرزە بەراورد لەگەڵ ساڵانی ڕابردوودا.

یاسای نوێ لەسەر پارێزگاری ژینگە و کۆنترۆڵکردنی پیسبوون گرنگترین یاسا بوو کە پەسەند کرا. ئەم یاسایە ڕێگە بە حکومەتی ناوەندی دەدات کە سزای توندتر بسەپێنێت بەرامبەر کۆمپانیاکانی پیسکردنی ئاو و هەوا. بەپێی یاساکە، سزای کۆمپانیایەک کە پیسکردن ئەنجام بدات لە نێوان ٥ ملیۆن و ٥٠ ملیۆن یوان دەبێت، کە ئەمە دەگاتە دەیان جار زیاتر لە سزای پێشووتر. هەروەها یاسایەکە ڕێگە بە دادوەرانی گشتی دەدات کە کەیسی گەورە لەسەر پیسکردنی ژینگە تۆمار بکەن لە جیاتی ئەوەی تەنها لەسەر داوای تاکەکەسان کار بکەن.

لە بواری ئابووریدا، پەرلەمان ڕێکەوتنێکی پەسەند کرد بۆ دروستکردنی ٤ ئەزموونگەی نوێی ئازاد لە باشووری چین و لە کەنداوی گوانگدۆنگ. ئامانجی ئەم ئەزموونگانە ڕاکێشانی وەبەرهێنانی ڕاستەوخۆی بیانییە بە ڕێژەی ٤٠٪ی ساڵانە لە ماوەی پێنج ساڵی داهاتوودا. ئەندامێکی پەرلەمان لە کۆنگرەکە ڕایگەیاند: «ئێمە دەمانەوێت ئەو کێبڕکێیە بگەڕێنینەوە بۆ چین کە ساڵانێکی زۆر لەمەوبەر لە دەرەوە ڕوویدا، بە بێ ئەوەی ئاسایشی نەتەوەیی لاواز بکەین.»

لە بواری تەندروستیدا، یاسایەک پەسەند کرا کە ڕێگە بە کۆمپانیا دەرمانییە نێودەوڵەتییەکان دەدات کە بە خێراتر لە پێشوو دەرمانە نوێکانیان بگەیەنن بە نەخۆشخانەکان. بەپێی ئەم یاسایە، کاتی وەرگرتنی ڕێگەپێدان لە ٦ مانگەوە بۆ ٤ مانگ کەمکراوەتەوە بۆ ئەو دەرمانانەی کە بۆ نەخۆشی کەمدەر و کەمبوونەوەی ئەندامە گرنگەکانی لەشی مرۆڤ بەکار دێن. وەزارەتی تەندروستی چین ڕایگەیاند کە ئەمە یارمەتی دەدات لە کۆنترۆڵکردنی نەخۆشی وەک شێرپەنجە و شەکرە بە شێوەیەکی کاریگەرتر.

لە بواری پەروەردەدا، یاسایەک پەسەند کرا کە ڕێگە بە قوتابیانی تەمەن ٦ ساڵ دەدات کە بچنە قوتابخانەی سەرەتایی، کە ئەمە کەمێک پێش کاتی ڕەسمییە. ئامانجی ئەم یاسایە ئەوەیە کە بەرهەمی مرۆڤایەتی لە تەمەنێکی زووتردا دەست پێ بکات و کێشەی ئاڵوگۆڕی قوتابیان لە نێوان قۆناغەکاندا کەمبکاتەوە. هەروەها یاسایەک پەسەند کرا کە ڕێگە بە مامۆستایان دەدات کە زیاتر لە ٤٠٪ی کاتی خۆیان لە ماڵەوە کار بکەن بە بێ کەمکردنەوەی مووچەکەیان.

لە بواری کۆمەڵایەتیدا، یاسایەک پەسەند کرا کە ڕێگە بە هاوسەرگیری هاوڕەگەز نادات، بەڵام ڕێگە بە هاوبەشی یاسایی دەدات بە هاوڕەگەزەکان کە مافی کۆمەڵایەتی و دارایی وەک هاوسەرگیری هەبێت. ئەم یاسایە ڕەخنەی لێ گیرا لە لایەن چالاکوانانی مافی مرۆڤەوە کە وایان دەبینی کەمکردنەوەیەکی گرنگە لە مافەکانی کۆمەڵگای LGBTQ+. بەڵام لە لایەکی تریشەوە، زۆرێک لە خەڵکی ئەم یاسایە بە هەنگاوێکی گەورە دادەنێن بەرامبەر ڕەوشی ئێستا.

لە بواری دارایی و باجدا، یاسایەک پەسەند کرا کە ڕێگە بە حکومەتی ناوچەیی دەدات کە قەرز بە شێوەی بۆندی ژینگەیی بڵاو بکاتەوە بۆ دروستکردنی پڕۆژەی پاککردنەوەی ئاو و هەوا. بۆندەکانیش ڕێژەی سوودیان لە نێوان ٣ و ٥٪ی ساڵانەدایە و ماوەی ١٠ ساڵ دەخایەنن. وەزارەتی دارایی چین ڕایگەیاند کە ئامانجی ئەوەیە ٤٠ ملیار یوان لە ڕێگەی ئەم بۆندانەوە کۆ بکرێتەوە بۆ پڕۆژەکانی ساڵی داهاتوو.

لە بواری سەربازیدا، یاسایەک پەسەند کرا کە ڕێگە بە هێزەکانی چەکداری چین دەدات کە لە دەرەوەی سنووری خۆیاندا بەشداری پارێزگاری ئاشتی بکەن، بە مەرجێک داوا کرابێت لە لایەن نەتەوە یەکگرتووەکانەوە. ئەمە گۆڕانکارییەکی بچووکە لە سیاسەتی دەرەوەی چیندا کە ساڵانێکی زۆر لەمەوبەر ڕەخنەی لێ گیرا لە لایەن وڵاتانی ڕۆژئاوا و ئەندامانی ئەنجومەنی ئاسایشی نەتەوە یەکگرتووەکانەوە. وەزارەتی دەرەوەی چین ڕایگەیاند کە ئەمە ڕەنگدانەوەی بەرپرسیارێتی زیاترە لە بەرامبەر ئاسایشی جیهانیدا.

لە بواری ژینگەدا، یاسایەکی تر پەسەند کرا کە ڕێگە بە کۆمپانیا گشتییەکان دەدات کە ڕاپۆرتی ساڵانە بڵاو بکەنەوە سەبارەت بە کاریگەری ژینگەیی و کۆمەڵایەتی و ئابووری کۆمپانیاکەیان. ئەمە یەکەم جارە لە چین داوا کرێت کە کۆمپانیا گشتییەکان ئەم ڕاپۆرتە بڵاو بکەنەوە، و ئەمەش هاوشێوەی یاسای ئەوروپا و ئەمریکایە لەم بوارەدا. بەپێی ئامارەکانی وەزارەتی دارایی چین، نزیکەی ٦٠٠ کۆمپانیا گشتی ئامادەن بۆ جێبەجێکردنی ئەم یاسایە لە ساڵی ٢٠٢٢دا، کە ئەمەش ڕێژەیەکی باشە بەراورد لەگەڵ ساڵانی ڕابردوودا.

لە بواری گواستنەوەدا، یاسایەک پەسەند کرا کە ڕێگە بە دروستکردنی ٦ ئۆتۆستراد دەدات لە نێوان شارەکانی چین و ئەو وڵاتانەی کە پێوەندیان هەیە بە ئابووری نوێی ئاسیا. ئەم پڕۆژانە کۆی گشتی ٤٢٠٠ کیلۆمەتر درێژ دەبن و ئامانجیان ئەوەیە کاتی گواستنەوە لە نێوان ئەو شارانەدا لە ٤٨ کاتژمێرەوە بۆ ١٢ کاتژمێر کەم بکاتەوە. وەزارەتی گواستنەوەی چین ڕایگەیاند کە ٤٠٪ی پارەکە لە لایەن کۆمپانیا تایبەتییەکانەوە دابین دەکرێت، کە ئەمەش ڕێگەیەکی نوێیە بۆ هاوبەشی نێوان حکومەت و کۆمپانیا تایبەتییەکان.

لە بواری دادوەریدا، یاسایەک پەسەند کرا کە ڕێگە بە دادوەرانی گشتی دەدات کە سزای کەمتر بسەپێنن بۆ تاوانە بچووکەکان کە زیانی کەم بە کۆمەڵگا دەگەیەنن، وەک دزی بچووک و شەڕی شەقام. ئامانجی ئەم یاسایە ئەوەیە زیندانەکان پڕ نەکرێن لە کەیسی بچووک و ڕێگە بە دادوەران بدرێت کە زیاتر سەرنجی کێشەی گەورە بدەن. ڕەخنەگرانی یاساکە ئاماژە بە مەترسی دەکەن لەسەر زیادبوونی تاوان، بەڵام وەزارەتی دادوەری چین ڕایگەیاند کە ئەمە تاقیکردنەوەیەکی سنووردارە لە ٦ پارێزگادا دەست پێ دەکات و دوای ساڵێک هەڵسەنگاندن بۆی دەکرێت.

لە بواری ئاسایشی نەتەوەیی و سایبەرییدا، یاسایەک پەسەند کرا کە ڕێگە بە حکومەت دەدات کە زانیاری کۆمپانیا تایبەتییەکان کۆ بکاتەوە بۆ مەبەستی ئاسایشی نەتەوەیی. ڕەخنەگرانی مافی مرۆڤ ئاماژە بە مەترسی دەکەن لەسەر نهێنیی کەسی و کۆمپانیاکان، بەڵام وەزارەتی ئاسایشی گشتی چین ڕایگەیاند کە تەنها لە کاتی پێویستدا و بە ڕێگای یاسایی بەکار دێت. ئەم یاسایە لە ١ی ئەیلولی ٢٠٢١دا دەستی پێکرد و تا کۆتایی ساڵی داهاتوو بە تەواوی جێبەجێ دەکرێت.

لە بواری ئابووری ڕاستەوخۆدا، یاسایەک پەسەند کرا کە ڕێگە بە کۆمپانیا گشتییەکان دەدات کە ڕاپۆرتی ساڵانە بڵاو بکەنەوە سەبارەت بە کاریگەری ژینگەیی و کۆمەڵایەتی و ئابووری کۆمپانیاکەیان. ئەمە یەکەم جارە لە چین داوا کرێت کە کۆمپانیا گشتییەکان ئەم ڕاپۆرتە بڵاو بکەنەوە، و ئەمەش هاوشێوەی یاسای ئەوروپا و ئەمریکایە لەم بوارەدا. بەپێی ئامارەکانی وەزارەتی دارایی چین، نزیکەی ٦٠٠ کۆمپانیا گشتی ئامادەن بۆ جێبەجێکردنی ئەم یاسایە لە ساڵی ٢٠٢٢دا، کە ئەمەش ڕێژەیەکی باشە بەراورد لەگەڵ ساڵانی ڕابردوودا.

لە بواری گواستنەوەدا، یاسایەک پەسەند کرا کە ڕێگە بە دروستکردنی ٦ ئۆتۆستراد دەدات لە نێوان شارەکانی چین و ئەو وڵاتانەی کە پێوەندیان هەیە بە ئابووری نوێی ئاسیا. ئەم پڕۆژانە کۆی گشتی ٤٢٠٠ کیلۆمەتر درێژ دەبن و ئامانجیان ئەوەیە کاتی گواستنەوە لە نێوان ئەو شارانەدا لە ٤٨ کاتژمێرەوە بۆ ١٢ کاتژمێر کەم بکاتەوە. وەزارەتی گواستنەوەی چین ڕایگەیاند کە ٤٠٪ی پارەکە لە لایەن کۆمپانیا تایبەتییەکانەوە دابین دەکرێت، کە ئەمەش ڕێگەیەکی نوێیە بۆ هاوبەشی نێوان حکومەت و کۆمپانیا تایبەتییەکان.

لە بواری دادوەریدا، یاسایەک پەسەند کرا کە ڕێگە بە دادوەرانی گشتی دەدات کە سزای کەمتر بسەپێنن بۆ تاوانە بچووکەکان کە زیانی کەم بە کۆمەڵگا دەگەیەنن، وەک دزی بچووک و شەڕی شەقام. ئامانجی ئەم یاسایە ئەوەیە زیندانەکان پڕ نەکرێن لە کەیسی بچووک و ڕێگە بە دادوەران بدرێت کە زیاتر سەرنجی کێشەی گەورە بدەن. ڕەخنەگرانی یاساکە ئاماژە بە مەترسی دەکەن لەسەر زیادبوونی تاوان، بەڵام وەزارەتی دادوەری چین ڕایگەیاند کە ئەمە تاقیکردنەوەیەکی سنووردارە لە ٦ پارێزگادا دەست پێ دەکات و دوای ساڵێک هەڵسەنگاندن بۆی دەکرێت.

لە بواری ئاسایشی نەتەوەیی و سایبەرییدا، یاسایەک پەسەند کرا کە ڕێگە بە حکومەت دەدات کە زانیاری کۆمپانیا تایبەتییەکان کۆ بکاتەوە بۆ مەبەستی ئاسایشی نەتەوەیی. ڕەخنەگرانی مافی مرۆڤ ئاماژە بە مەترسی دەکەن لەسەر نهێنیی کەسی و کۆمپانیاکان، بەڵام وەزارەتی ئاسایشی گشتی چین ڕایگەیاند کە تەنها لە کاتی پێویستدا و بە ڕێگای یاسایی بەکار دێت. ئەم یاسایە لە ١ی ئەیلولی ٢٠٢١دا دەستی پێکرد و تا کۆتایی ساڵی داهاتوو بە تەواوی جێبەجێ دەکرێت.

ئەنجامی هەڵبژاردنی ٥٠ ئەندامی ئەنجومەنی شارەکە ئاشکرا کران

هەڵبژاردنی ئەنجومەنی شارەکە ئەمڕۆ ئەنجامەکانی ٥٠ کورسی ئاشکرا کرد. ٦٢٪ی دەنگدەرانی تۆمارکراو بەشداریان تێدا کرد. ٣٠ کورسی بۆ لیستی هاوبەشی چەپ و ناوەند، ١٥ کورسی بۆ لیستی سەربەخۆ، و ٥ کورسی بۆ پارتی کۆماری کۆمەڵایەتی کەوتن. ئەنجامەکە ئاماژە بە گۆڕانکاری دەکات لە ئەنجومەنی شارەکە، کە پێشتر زۆرینەی لە لایەن پارتی کۆماریەوە هەبوو.

٩٤ ٪ی ئەندامانی ئەنجومەنی شارەکە لە ماوەی ٦ ساڵدا ئەندامی پارتی کۆمۆنیستی چین بوون

بەپێی ئامارەکانی کۆمیتەی هەڵبژاردنی شارەکە، ٩٤٪ی ئەندامانی ئەنجومەنی شارەکە لە ساڵی ٢٠١٥ەوە ئەندامی پارتی کۆمۆنیستی چین بوون. ئەمەش ڕەخنەی لێ گیراوە لە لایەن چالاکوانانەوە کە داوا دەکەن کۆتایی بە بەرتەسکبوونی بۆشایی سیاسی بهێنرێت. بەڵام بەرپرسانی پارتەکە ڕایانگەیاند کە ئەمە ئەنجامی پرۆسەیەکی درێژخایەنی ناوخۆیی و ڕاهێنانی سەرکردایەتییە.

٦٢٪ی دەنگدەرانی شارەکە بەشداریان کرد

هەڵبژاردنی ئەنجومەنی شارەکە ئەمڕۆ ٦٢٪ی دەنگدەرانی تۆمارکراو بەشداریان تێدا کرد. ئەمە بەراورد لەگەڵ ساڵی ڕابردوودا ٤٪ زیادی کردووە. ئەنجامەکە ئاماژە بە گۆڕانکاری دەکات لە ئەنجومەنی شارەکە، کە پێشتر زۆرینەی لە لایەن پارتی کۆماریەوە هەبوو. ئەمەش ڕەخنەی لێ گیراوە لە لایەن چالاکوانانەوە کە داوا دەکەن کۆتایی بە بەرتەسکبوونی بۆشایی سیاسی بهێنرێت.

٩٤